

FSU u BiH
ФСУ у БиХ

ZSU u BiH
SIF in BiH

Fondacija za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
Фондација за социјално укључивање у Босни и Херцеговини
Zaklada za socijalno uključivanje u Bosni i Hercegovini
Social Inclusion Foundation in Bosnia and Herzegovina

Za društvo jednakih mogućnosti!

„Uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti“

Osnovni problemi sistema socijalne zaštite u BiH

U BiH se značajan dio bruto društvenog proizvoda (BDP) izdvaja za budžetske transfere za socijalnu zaštitu (stalna novčana pomoć, dječija zaštita, zaštita civilnih žrtava rata, civilne osobe s invaliditetom, boračke naknade uključujući i ratne invalide). Ta izdvajanja su u 2012. godini iznosila 3,39% BDP-a na nivou BiH (FBiH – 3,47% i RS – 3,39%). U okviru toga za neborračke naknade izdvajanja su znatno manja; BiH – 1,36%, FBiH – 1,52% i RS – 1,1%.

Sam sistem socijalne zaštite je statusno zasnovan i nije fokusiran na stvarne potrebe korisnika. Zbog toga je najsiromašnija petina stanovnika BiH u 2011. godini primala svega 17,3% ukupnih transfera (FBiH – 15,4% i RS – 20,07%), dok je najbogatija petina stanovnika BiH primala 20% ukupnih transfera (FBiH – 21,2% i RS – 18,1%).

Istovremeno, u periodu od 2007. do 2014. godine raslo je siromaštvo u BiH. Ispod apsolutne linije siromaštva (271 KM mjesečno za odraslu osobu, 569 KM mjesečno za četveročlanu porodicu sa 2 djece) u 2011. godini u BiH je živjelo 23,4% stanovništva (FBiH – 22,7% i RS – 25,3%), a procjenjuje se da je 2014. godine u BiH ispod apsolutne linije siromaštva živjelo 27% stanovništva BiH (FBiH – 26% i RS – 29%).

Zbog toga postojeći sistem socijalne zaštite ne smanjuje siromaštvo dok, sa druge strane, povećava nejednakosti u društvu. Potrebna je cjelovita reforma sistema.

Ovako više ne može!

Minimum socijalne sigurnosti – ka socijalnoj pravdi

Jedan od bitnih problema socijalne zaštite je teritorijalna diskriminacija onih koji su najsiromašniji i koji dobijaju stalnu novčanu pomoć preko centara za socijalni rad.

Iznosi stalne novčane pomoći u Federaciji BiH razlikuju se od kantona do kantona, od opštine do opštine (od 54 KM do 120 KM mjesečno) i nedovoljni su za zadovoljavanje osnovnih potreba. Slična je situacija i sa jednokratnom novčanom pomoći.

U Republici Srpskoj, s obzirom na to da je sistem socijalne zaštite jedinstven na nivou entiteta, Zakonom o socijalnoj zaštiti Republike Srpske ustanovljena je jedinstvena visina novčane pomoći za pojedinca i porodicu. Međutim, ni te novčane naknade nisu dovoljne da zadovolje osnovne potrebe korisnika.

U FBiH minimum socijalne sigurnosti bi zamijenio stalnu novčanu pomoć i bio jednak za sve korisnike u FBiH, uključujući i radno sposobne nezaposlene u stanju socijalne potrebe, što znači da bi bio finansiran iz Budžeta FBiH.

Istovremeno to znači i novi metod određivanja korisnika koji se kvalifikuju za minimum socijalne sigurnosti. Taj metod je indirektni imovinski cenzus koji ocjenjuje stvarno socijalno stanje domaćinstva, a ne prihode čije je prijavljivanje i provjera veoma nepouzdana. Takođe je važna i radna aktivacija korisnika kroz volontiranje i pomoć u traženju posla.

Minimum socijalne sigurnosti i indirektni imovinski cenzus su prihvaćeni u Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike u formi radnog nacrta novog Zakona o osnovama socijalne zaštite.

Zato kampanja za zagovaranje minimuma socijalne sigurnosti u FBiH ima dobru početnu osnovu. Zbog promjene vlada i ministara nakon izbora u oktobru 2014, zagovaranje se može usmjeriti na široki auditorijum – od korisnika u lokalnoj zajednici do kantonalnih vlada, Vlade FBiH i Parlamenta FBiH.

U RS radno sposobni nezaposleni građani nemaju pravo na novčanu pomoć, bez obzira na njihov materijalno socijalni status. Obzirom da smo u kampanjama opredijelili da nam je cilj „minimum socijalne sigurnosti“ za svakoga, bez obzira na razlog njihovog nemanja, onda bi trebalo zagovarati da ovo pravo bude obezbijeđeno i **za kategoriju radno sposobnih nezaposlenih lica**, naravno, uz **uvodenje indirektno-imovinskog cenzusa** i primjenu principa radne **aktivacije korisnika** (aktivno traženje posla, volontiranje...).

Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS takođe je usvojilo indirektni imovinski cenzus kao novi metod određivanja kvalifikovanosti za novčanu pomoć korisnicima.

Stoga je u RS cilj kampanje uspostavljanje minimuma socijalne sigurnosti za sve koji su u stanju stvarne potrebe i definisanje tog minimuma na način da zadovolji osnovne potrebe korisnika.

Jednake mogućnosti – protiv diskriminacije

Jednake mogućnosti predstavljaju drugi aspekt kampanje, jer minimum socijalne sigurnosti treba da ostvari samo dio jednakih mogućnosti – onih koje se odnose na obezbjeđivanje osnovnih potreba korisnika i mogućnosti za život.

Jednake mogućnosti su širi pojam i traže otklanjanje svih oblika diskriminacije te obezbjeđivanje jednakih mogućnosti za rad i razvoj svakog pojedinca.

To se posebno odnosi na osobe s invaliditetom.

Na području Bosne i Hercegovine je prisutna konstantna diskriminacija lica sa invaliditetom te mjere koje su se do sada preduzimale za njenu eliminaciju nisu dale konkretne rezultate. Prema relevantnim međunarodnim instrumentima i Zakonu o zabrani diskriminacije, nejednakost u visini naknada i kriteriji za ostvarivanje prava na pomoć korisnika na osnovu njihovog statusa, u

ovisnosti od uzroka nastanka invaliditeta, predstavlja direktnu diskriminaciju koja se, nažalost, primjenjuje u postupcima ostvarivanja prava.

Principi nediskriminacije su ustanovljeni i u međunarodnim dokumentima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, te samim tim preuzela obavezu da se u procesu evropskih integracija, a prilikom donošenja propisa iz te oblasti, osnovna načela i principi iz tih dokumenata ugrade u njihove tekstove:

UN standardna pravila za izjednačavanje mogućnosti osoba s invaliditetom. Ovaj dokument je rezultirao povećanim senzibilitetom za probleme invaliditeta i osnažio pokret osoba sa invaliditetom, ali nije doveo do značajno boljeg položaja lica sa invaliditetom u društvu.

Politika u oblasti invalidnosti. Ovaj dokument se opredijelio za novi pristup u oblasti invalidnosti, zasnovan na ljudskim pravima i socijalnom modelu, što predstavlja sveobuhvatni pogled na pitanja invaliditeta, kreiranje i primjenu rješenja za lica sa invaliditetom na nivou zajednice u multisektorskom pristupu i uz učešće svih relevantnih aktera.

Strategija za izjednačavanje mogućnosti za osobe sa invaliditetom 2011 – 2015. U ovu Strategiju su uključene sve oblasti od značaja za ravnopravan položaj lica sa invaliditetom u društvu.

UN Konvencija o pravila osoba sa invaliditetom, koja je od strane BiH usvojena, a njena opšta načela trebala bi biti smjernice djelovanja u svim oblastima od značaja za lica s invaliditetom.

Zagovaranje jednakih mogućnosti, posebno kod osoba sa invaliditetom, treba biti usmjereno na:

- Nediskriminaciju po osnovu vrste i uzroka nastanka invaliditeta, spola, starosti, vjere, rase, nacionalnosti te svakoj drugoj osnovi;
- Dostupnost i jednak tretman u ostvarivanju prava osoba sa invaliditetom;
- Pristup informacijama i odgovarajuću komunikaciju korisnika i pružatelja usluga;
- Uvažavanje dostojanstva lica sa invaliditetom i afirmisanje njihovih potreba i mogućnosti;
- Razvijanje ambijenta za stvaranje jednakih mogućnosti za lica s invaliditetom, sa posebnim osvrtom na lica sa težim oblicima invaliditeta;
- Osiguranje aktivne uloge, promocije i podrške za lica sa invaliditetom;
- Osnaživanje kapaciteta organizacija lica sa invaliditetom za puno preuzimanje njihove uloge u partnerstvu sa drugim akterima planiranja razvoja društva na svim nivoima;
- Osiguranje uključivanja pitanja invaliditeta u sve razvojne dokumente u zemlji na svim nivoima organizovanja;
- Osiguranje mjera, čijom bi provedbom bile stvorene mogućnosti za ravnopravno sudjelovanje lica sa invaliditetom u području obrazovanja, pristupačnosti okoliša, usluga i informacija, zdravstvene zaštite i socijalne sigurnosti, zapošljavanja i samostalnog porodičnog života, sporta i rekreacije, pristup kulturi, pravo na religiju i uključivanje u politički život.

Minimum socijalne sigurnosti i jednake mogućnosti dvije su strane iste medalje, ostvarivanja socijalne pravde i društva jednakih mogućnosti za sve.